

Harstad kommune
Attraktivt hele livet

HARSTAD KOMMUNE
Areal- og byggesakstjenesten

NOTAT
22.03.2022

VÅR REF:
KARPE1/2022/1617/V12

STRATEGIER FOR SPESIELLE MILJØTILTAK I JORDBRUKET (SMIL) I HARSTAD KOMMUNE PERIODEN 2023 - 2026

Tiltaksstrategi for statlige tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) 2023-2026.

Harstad kommune

Fastsatt av Harstad kommunestyre den xx.xx.2022 med hjemmel i forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket.

Dette er et forslag til revidering av gjeldende strategi for landbrukets miljø- og næringsarbeid i Harstad kommune. Nåværende strategi for skog og SMIL- midler gjelder for perioden 2019 – 2022.

Ny strategi skal splittes i 2 ulike strategier, en egen strategi for skogmidler og en strategi for spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL).

Den endelige strategien skal utarbeides i samarbeid med faglaget innen jordbruk.

Faglagene uttalte til Harstad kommune at forrige strategi var et langt og tungt dokument, og derfor er denne strategien mer konsentrert og med mer konkret innhold.

Strategien skal omfatte tiltak som gis for å gjennomføre miljøtiltak utover det som forventes av vanlig jordbruksdrift. Formålet med SMIL er å ivareta det rike og sjeldne biologiske mangfoldet på gammel ugjødslet kulturmark. Det gis også tilskudd til tiltak for natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket.

Strategien skal gjelde for midler knyttet til forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket.

1 Bakgrunn:

Formålet med SMIL- midlene er å fremme natur- og kulturminneverdiene i landbrukets kulturlandskap, og å redusere forurensingen fra landbruket ut over ordinær gårdsdrift. Her er det kommet økt søkelys på avrenning av næringssalter til sårbare vannkilder nevnt i Vann-nett.no

Grunneiere og gårdbrukere i Harstad kommune står ovenfor store utfordringer i forvaltningen av kommunens arealressurser. Det åpne kulturlandskapet er i ferd med å gro igjen, gammel kulturmark forsvinner og med det en viktig trivselsfaktor både for fastboende og turister. Årsakene er sammensatte, men endring i bruksstruktur og driftsmønster synes å være viktige grunner. Harstad kommune ønsker å støtte tiltak som verner om miljøer med et frodig biologisk rikt mangfold i kulturlandskapet, tiltak som hindrer forurensning og som ivaretar kulturminner.

Faktaopplysninger: kilde, Landbruksdirektoratet-2021

Jordbruksareal i drift for Harstad - 5402	20 967 dekar*
Jordbruksareal det ikke søkes tilskudd på - 5402	10 479 dekar
Antall søkere om produksjonstilskudd - 5402	77 stk*
Andel jordbruksareal kontra totalarealet i Harstad	4,7 %

*På 5 år har 7 gårdbrukere sluttet i Harstad kommune, men jordbruksareal i bruk er økt med 407 dekar.

2. Jordbruk:

Jordbruket har ei lang historie i Harstad kommune og spesielt Trondenes har svært viktige kulturminner fra en lang periode og er et frodig biologisk rikt kulturlandskap. Hele området har tidligere vært kulturmark med både fulldyrket (åkre) og overflatedyrket (slåtteenger) mark.

Det som er spesielt for Bjarkøy er den store konsentrasjonen av fredet kulturminner, spesielt på sørsiden av øya.

Antallet aktive landbruksforetak er dessverre blitt redusert de siste tiår. En stor del av jordbruksarealene på nedlagte landbrukseiendommer leies ut til gårdsbruk i drift. Dette er med på å opprettholde drift av produktive arealer. Nedlagte bruk har også ført til en nedgang i antallet dyr på beite, noe som igjen fører til gjengroing av kulturmarksarealer.

Harstad kommune har fått henvendelse på fjerning av Tysk piggråd og nedgrodd utmarksgjerder. Mesteparten av dette er veldig gammelt og er til fare for folk, buskap og vilt som beveger seg i utmarka. Harstad kommune mener fjerning av dette ligger under SMIL- ordninga og ønsker å gi tilskudd til dette, forutsatt at gjerdet er satt opp av tidligere eiere.

Harstad kommune har fått tildelt ei ramme på 200 000 kroner i 2022 til miljøtiltak.

Kulturlandskapstiltak:

Det kan gis tilskudd til kulturlandskapstiltak som gjennom skjøtsel, vedlikehold og istandsetting ivaretar natur- og kulturminneverdier i jordbrukets kulturlandskap.

Forskriften omfatter bl.a. tiltak som:

- Ivaretar biologisk mangfold og gammel kulturmark, og som tilrettelegger for økt biologisk mangfold. Eksempler er rydding/istandsetting av gamle beiter som er ute av bruk, restaurering av gamle slåtteenger, stell av åkerholmer og kantsoner m.m. Tilskudd gis med inntil 70 % av kostnadsoverslaget.

Gammel kulturmark: er arealer som er preget av lang tids høsting gjennom åkerbruk, slått eller beiting. Mye av de eldste jordbruksarealene ligger i bakker med naturlig god dreneringstilstand. De kan være dårlig egna for moderne drift på grunn av helningsgrad og dårlig arrondering. Der det ikke høstes lenger tar naturen arealene tilbake ved gjengroing. Dersom gjengroinga er kommet så langt at arealet har gått over til skog, og den kulturbetinga vegetasjonen er borte, kan ikke arealet lenger kalles gammel kulturmark. Dette gjelder sjøl om gamle fotografier kan vise at det en gang var kulturmark.

- Ivaretar kulturminner og kulturmiljøer, inkludert verneverdige bygninger, gjennom skjøtsel, vedlikehold og istandsetting etter kulturminnefaglige retningslinjer. Eksempler på kulturminner er alle slags verneverdige bygninger på gårdstun og i inn og utmark, fra våningshus og driftsbygninger til naust, ulike sjåer, sommerfjøs m.m. Gravhauger, rydningsrøyser, steingjerder, gamle ferdselsveier m.m.

Kulturminner: alle spor etter menneskelig virksomhet, herunder lokaliteter som det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng.

Forurensningstiltak:

Det kan gis tilskudd til tiltak for å redusere risikoen for erosjon på jordbruksarealer og i vannløp, som reduserer avrenning av næringsstoffer fra jordbruksarealer eller som reduserer forurensende utslipp fra jordbruket til jord, luft og vann.

Forskriften omfatter bl.a. følgende tiltak:

- utbedring og supplering av hydrotekniske anlegg, herunder graving av åpne kanaler til erstatning for eksisterende lukka avløp
- fangdammer, andre økologiske rensiltak og miljøplantinger
- tiltak som reduserer risiko for tap av plantevernmidler
- tiltak i forbindelse med å legge om fra drift med åpen åker til mer miljøvennlig og ekstensiv planteproduksjon på spesielt erosjonsutsatte arealer
- særskilte bygningsmessige miljøtiltak i eller i tilknytning til eksisterende driftsbygning eller driftsopplegg

3. Forslag til prioriterte tiltak for SMIL i perioden 2023 – 2026:

1. Søknader om tilskudd til kulturlandskapstiltak, tiltak som ivaretar det rike biologiske mangfoldet på gammel kulturmark.

- 1.1 Søknader som i etterkant kan gi regionalt miljøprogram (RMP)-tilskudd.

2. Det kan gis tilskudd til tiltak for å redusere risikoen for erosjon på jordbruksarealer og i vannløp, som reduserer avrenning av næringsstoffer fra jordbruksarealer eller som reduserer forurensende utslipp fra jordbruket til jord, luft og vann.
 - 2.1 Det kan gis tilskudd for etablering av dekke som forhindrer nedbør i åpne eksisterende gjødsellager.
3. Søknader om tilskudd til tiltak som ivaretar kulturminner og kulturmiljøer
 - 3.1 Freda bygninger er ikke tilskuddsberettiget.
 - 3.2 Tilskudd fra andre offentlige instanser skal trekkes fra kostnaden på prosjektet, før SMIL-tilskudd beregnes.
 - 3.3 Verneverdige bygninger skal restaureres i dialog med kulturminneavdelinga hos Fylkeskommunen etter kulturminnefaglige retningslinjer. Målet er å ta vare på det gamle preget og historien dette forteller.
4. Søknader om tilskudd til fjerning av gammel piggtråd og utmarksgjerde.
 - 4.1 Piggtråd og gjerde skal dokumenteres levert på godkjent deponi. Faglagene ønsker å grave ned gjerde- og piggtråd på egen eiendom og dokumentere dette. Hva med trykkimpregnert gjerdestaur?
 - 4.2 Gjerdet er satt opp av tidligere eiere.
5. Kostnader for arkeologiske utgravinger dekkes av SMIL-midler. Innspill fra faglagene.

4. Fellesregler for SMIL- tilskudd:

1. Prosjekt med størst miljøpotensiale i kulturlandskapet prioriteres høyest.
2. Fellestiltak prioriteres foran enkelttiltak.
3. Søkere som har innvilga tilskudd som ikke er utbetalt, skal ikke få tilsagn om nye tilskudd før dette er gjennomført og utbetalt. Dette gjelder hele SMIL-ordninga og målet er rettferdig fordeling av begrensede midler.
4. Prosjekter som ikke er startet innen 3 år, må søke på nytt igjen.
5. Timesatsen pr. nå for eget arbeid er kr. 300,- inkl. moms og skal dokumenteres med daglig førte timeliste. Faglagene synes satsen er for lav.
6. Det gis ikke tilskudd til inngjerding av beiteområder.
7. Det skal ikke gis tilskudd til maskiner eller annet løst teknisk utstyr.
8. Merverdiavgifta blir godkjent som kostnad til søkere som ikke får denne igjen.
9. Søknadsfrist: 1. mai. Det kan søkes etter fristen hvis årlig bevilgning ikke er oppbrukt.